

Fedora CARADJOVA
(GURGUROVA)

Născută la 24 octombrie 1946, locuitoare a satului Stoianovca, raionul Cantemir.

AMINTIRI DIN COPILĂRIA UNEI FETE DINTR-UN SAT BULGAR POSTBELIC

MM: V-ați născut imediat după război, aici, în Stoianovca – sat aflat chiar la hotarul cu România. Știu că satul a fost distrus de două ori, în 1941 și în 1944. Cum a fost copilăria dumneavoastră în acei ani? Ce amintiri păstrați din acea perioadă?

FC: M-am născut chiar în anul foametei. Mama tot spunea că plângeam de nu mă mai puteam opri. Numai că nu știa de ce, dar sigur îmi era foame. Aveam în familie o vacă, dar niciunul dintre cei mari nu s-a gândit să-mi dea lapte de vacă, că pe vremea aceea nu se obișnuia așa ceva. Femeile se învățaseră să învelească o bucată de pâine în tifon și să o pună în gură copilului în loc de suzetă. Maică-mea zicea că ținea doar puțin, că după scurt timp iar mă apucam de plâns. Și cum nu era lapte și hrana lipsea, ea nici nu prea spera că o să mai trăiesc*.

MM: Se știe că, de peste 200 de ani, bulgarii stabiliți în Basarabia, apoi în RSS Moldovenească și astăzi în Republica Moldova, au păstrat consecvența și respectul față de tradiții. Cum se reflecta acest lucru în familia dumneavoastră?

FC: Chiar dacă satul a intrat în colhozuri, apoi în sovhoz, în familie tot se păstra felul nostru tradițional de viață. Femeile se ocupau de toate meșteșugurile pe care le învățaseră de la mame și bunici. Pe lângă treburile de zi cu zi, ele prelucrau lâna, făceau fire și țesau tot ce le trebuia. Maica mea a avut patru fete și pentru fiecare ne-a pregătit zestrea – saltele, iorgane, covoare și chiar stofă pentru prosoape.

MM: Știu că odinioară oieritul era, alături de grădinărit, o ocupație de bază a bulgarilor. După instaurarea colhozurilor, s-au mai păstrat oi în gospodăriile oamenilor?

FC: Da, de când mă țin minte, tatăl meu ținea oi în gospodărie.

MM: Astăzi, copiii abia își pot închipui cum se organiza viața într-o familie tradițională și care era rolul lor. Cum vă desfășurați dumneavoastră activitățile zilnice în copilărie, în familia de bulgari în care ați crescut?

FC: Pe lângă treburile de prin casă, pregătul mâncării, grija pentru frații mai mici și alte lucruri, noi, fetele mai mari, trebuia să o ajutăm pe mama la toate meșteșugurile pe care le făcea fiecare femeie din sat. Împreună cu surorile mele curățam lâna de impurități, o spălăm și o scărmanam cu mama, apoi o duceam la pieptănat. Abia după toate astea, bunica și mama o torceau și o pregăteau pentru țesut.

MM: În timpul cercetărilor de teren efectuate aici, la Stoianovca, am avut posibilitatea să admir și să analizez mai multe obiecte țesute, în special covoare. Am observat că acestea, fiind lucrate cu cel puțin 50–60 de ani în urmă, și-au păstrat până astăzi culorile vii și intense. Cum a fost posibil acest lucru?

FC: Culorile frumoase ale covoarelor se datorau vopselei și felului cum se vopsea lâna acasă. Așa pentru țesut se vopsea la fel, tot în condiții casnice. Copiii nu prea puteau să ajute aici, era un proces greu și chiar periculos, dar noi stăteam și priveam cu mare interes. Cel mai întâi, trebuia să cumperi coloranți buni; pe vremea mea, deja nu se mai foloseau coloranți naturali. Se vindeau sub formă de praf și se dizolvau în apă fierbinte. Ca să se prindă bine culoarea, se folosea borș acru – cât mai mult, cu atât mai bine, altceva nu exista. Trebuia să nu ne murdărim mâinile în timp ce țeseam și să păstreze culorile proaspete pe toate lucrurile țesute.

MM: Din punctul de vedere al unui copil, ce vi s-a părut cel mai dificil în această îndeletnicire?

FC: După mine, cel mai greu era pregătirea urzelii și așezatul bazei covorului. Așele pentru urzeală, albe sau negre, erau în mare parte de bumbac și le cumpăram din magazin, că pe vremea aceea nu se mai făcea urzeala din lână. Trebuia să răsucim firele în două, ca să iasă o bază rezistentă și să țină covorul mult timp. Până la urmă, nu am învățat prea bine tot procesul acesta complicat și, de câte ori am țesut – fie covor

pentru fiica mea, fie stofă pentru iorgane și saltele – mama mă ajuta mereu la pusul războiului.

MM: Am aflat de la doamnele mai în vârstă că, în timpul războiului, au ars multe dintre covoarele mamelor și bunicilor. De unde ați luat modelele de ornamente pentru țesut? Cum se descurca mama dumneavoastră în această privință?

FC: Nu pot spune despre alte familii, dar, la noi în familie, țin minte cum se adunau surorile maicii mele sub șopron și pe ziarele vechi, cu boia de vopsit lâna, desenau ornamente pentru covoare. Când deja eu eram domnișoară, la țesutul covoarelor foloseam ornamente pentru broderii.

MM: Ați spus mai devreme că, acasă, se țesea și stofă pentru prosoape. Cum se făcea acest lucru? Din ce fel de fire se se țesea?

FC: Prosoapele le țeseau femeile din sat din două feluri de fire – bumbac și mătase. Așa de bumbac o cumpăram de la magazin, dar firele de mătase le scoteam noi, din viermii de mătase pe care îi creșteam acasă. Noi, copiii, eram responsabili de creșterea lor: de câteva ori pe zi adunam frunze de dud și îi hrăneam. Dar nu toate femeile știau cum să scoată firele de mătase, așa că apelau la ajutorul celor care cunoșteau bine procesul. Firele scoase erau apoi răsucite și abia după asta se trecea la țesut. Dar baza prosoapelor din mătase tot se făcea din bumbac, ca să nu se irosească mătasea.

MM: Am observat că aproape toate prosoapele din sat sunt ornamentate. Cum se făcea ornamentarea – era țesută direct în material sau adăugată prin broderie?

FC: Pe când eram copilă, observam cum maică-mea ornamenta prosoapele cu dungi țesute, de obicei, în două culori – negru și roșu. Ornamentele apăreau mai târziu.

MM: Și în timpul perioadei sovietice mamele pregăteau zestre pentru fete?

FC: Da, da. Înainte de nuntă, fata își așeza zestrea în fața casei cu tot ce se pregătise, inclusiv rochii, broboade, pestelci. Vecinele aveau voie să intre în ogradă și să se uite, să admire ce munciseră mama și fata. Când eram eu fată mare, se pregăteau două iorgane și două saltele – că părinții nu aveau de unde mai multe. Aveam și rochii din stofe din comerț, dar și din cele țesute acasă.

MM: Îmi închipui că toate treburile astea legate de zestre luau destul de mult timp?

FC: Nu reușeai să faci totul singură și atunci noi, fetele, ne ajutam între noi. Eu am prins vremea când mergeam la șezătoare (*сиденки*), ne adunam de fiecare dată la câte o fată. Ca să treacă timpul mai repede, spuneau povești, ghicitori, vorbeau despre filmele văzute la Casa de cultură – asta era ceva mai nou – și se jucau tot felul de jocuri verbale, cum era *Vulturul cade* (*Орле пада*). Bunica Ana nu știa carte, dar știa atâtea povești! Unele chiar inventate de

ea: despre împărați, oameni simpli, animale, natură... Uneori, sub pretext că mergem la șezătoare, ajungeam la Casa de cultură când se proiectau filme indiene. Ca să nu întârziem la film, mergeam mai devreme la șezătoare, lăsam lucrurile la fata la care ne adunam și plecam la film. Dar când era culesul roadei, tatăl meu nu mă lăsa să merg la șezătoare.

MM: Acum, la vârsta dumneavoastră, ce vă amintiți din acele vremuri, când erați copil, apoi adolescență și tânără fată?

FC: Am trăit vremuri mai grele, apoi lucrurile au devenit mai ușoare, dar țin să spun că a fost foarte interesant. Amintirile mele despre tinerețe sunt frumoase. În ele trăiesc încă cei care au plecat dintre noi de mult timp.

Notă:

*Interviul, realizat de dr. Marina MIRON și tradus din limba bulgară în cadrul subprogramului de cercetare nr. 010402 *Cultură și politică în contextul schimbărilor regimurilor politice: de la Basarabia românească la Republica Moldova*, desfășurat la Universitatea de Stat din Moldova (2023–2026).